DIGITÁLIS TECHNIKA I

Dr. Lovassy Rita
Dr. Pődör Bálint

Óbudai Egyetem KVK
Mikroelektronikai és Technológia Intézet

9. ELŐADÁS

A jelen előadáshoz kapcsolódó jegyzetrészek:

Sándor T., Takács G. Segédlet az Informatika alapjai I. című tárgy számrendszerek fejezetéhez
Rőmer jegyzet 146-160 old., 179-181 old.
Zsom jegyzet I, 19-49 old., 297-299 old.
Gál könyv 132-145 old., 167-201 old.
http://users.atw.hu/tfginfo/ht/hardver/szamabr.pdf
Sándor T.; Takács G.:Segédlet az Informatika alapjai I. című tárgy számrendszerek fejezetéhez

BINÁRIS KIVONÁS KETTES KOMPLEMENSSEL

A számítógépek a kivonást a kettes komplemens segítségével végzik.
VIGYÁZAT!!! A kivonandót is annyi bittel kell felírni, ahány bites a kisebbítendő!

A kivonás az összeadásra vezethető vissza
pl. 8 - 3 = 8 + (-3)

OKTÁLIS KIVONÁS ELŐJEL NÉLKÜLI SZÁMÁBRÁZOLÁSBAN

67 o
\- 36 o

31 o

részletesen:

7 - 6 = 1 o átvitel 0
6 - 3 = 3 o átvitel 0

HEXADECIMÁLIS KIVONÁS ELŐJEL NÉLKÜLI SZÁMÁBRÁZOLÁSBAN

37 h
-1E h

19 h

részletesen:

7-E = 9 h átvitel 1 (a kivonás valójában így néz ki:
17 h-E h=9 h, és az átvitel ezért keletkezik)

3-1-1 = 1h átvitel 0.

BINÁRIS SZORZÁS

Az A x B = P bináris szorzás szorzótáblája (bináris ”egyszeregy”) igen egyszerű

A	B	P
0	0	0
0	1	0
1	0	0
1	1	1

Lényegében azonos a logikai ÉS kapcsolattal (logikai szorzás)

BINÁRIS SZÁMOK SZORZÁSA

A bináris számok szorzása ugyanúgy történik, mint a decimális számoké:

- ha a szorzó soronkövetkező számjegye 1-es, akkor összeadás következik,
- ha 0-as, akkor nincs összeadás.

Minden helyértéknél léptetjük a részletszorzatot a megfelelő irányba.

7

BINÁRIS SZORZÁS ELVÉGZÉSE

100100 x 1011 $\Rightarrow$ 36 x 11

100100	1. részletszorzat
100100	2. részletszorzat
1101100	összeg
000000	3. részletszorzat
01101100	összeg
100100	4. részletszorzat
110001100	végösszeg $\Rightarrow$ 396

8

BINÁRIS SZORZÁS VÉGREHAJTÁSA

szorzandó				x_3	x_2	x_1	x_0	multiplicand
szorzó				y_3	y_2	y_1	y_0	multiplier
			$(xy_0)_4$	$(xy_0)_3$	$(xy_0)_2$	$(xy_0)_1$	$(xy_0)_0$	pp_0
		$(xy_1)_4$	$(xy_1)_3$	$(xy_1)_2$	$(xy_1)_1$	$(xy_1)_0$		pp_1
	$(xy_2)_4$	$(xy_2)_3$	$(xy_2)_2$	$(xy_2)_1$	$(xy_2)_0$			pp_2
$(xy_3)_4$	$(xy_3)_3$	$(xy_3)_2$	$(xy_3)_1$	$(xy_3)_0$				pp_3
p_7	p_6	p_5	p_4	p_3	p_2	p_1	p_0	

p: szorzat pp: rész-szorzat

9

BINÁRIS SZORZÁS ALGORITMUSA

P = A x B

$$A = \sum_{i=0}^{n-1} A_i 2^i \quad \text{és} \quad B = \sum_{i=0}^{m-1} B_i 2^i$$

a részletszorzatok

$$P_k = B_k \sum_{i=0}^{n-1} A_i 2^i = 0 \text{ ha } B_k = 0, \text{ és } = A \text{ ha } B_k = 1$$

a teljes szorzat

$$P = \sum_{k=0}^{m-1} P_k 2^k = \sum_{i=0}^{n-1} \sum_{k=0}^{m-1} (A_i B_k) 2^{i+k}$$

10

BINÁRIS SZÁMOK OSZTÁSA

A szokásos decimális ”kézi” osztáshoz hasonlóan végezhető.

Visszaállító algoritmus, illetve visszaállítás nélküli algoritmus.

11

BINÁRIS SZÁMOK OSZTÁSA

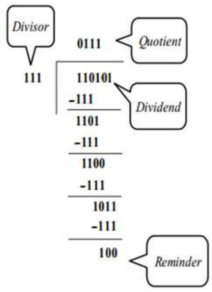

X		Y	Q	Action
110	<	111	$Q_1 = 0$	Do Not Subtract
1101	>	111	$Q_2 = 1$	Subtract
1100	>	111	$Q_3 = 1$	Subtract
1011	>	111	$Q_4 = 1$	Subtract

http://www.sonoma.edu/users/f/farahman/sonoma/courses/es310/labs/division.pdf 12

LEBEGŐPONTOS SZÁMÁBRÁZOLÁS

$$N = m \cdot 2^k$$

m – mantissza
k - karakterisztika

$$\frac{1}{2} < |m| < 1$$

az első számjegy mindig 1

$$0.000111011 = 0.111011 \cdot 2^{-3}$$
$$10.00110 = 0.1000110 \cdot 2^{+2}$$

megnöveli a számtartományt
lehetővé teszi a törtszámok ábrázolását

- Mivel a mantissza első, legnagyobb helyiértéke mindig 1, ezért ezt nem kell tárolni, helyette az első bit az előjel, a szám mantisszája pl. 7 biten ábrázolódik.
- Nem kell tárolni a hatványalapot sem, mert az 2. A kitevőt (karakterisztikát) *többletes ábrázolással* vesszük.

---

1. BCD típusú és egyéb különleges kódok
2. Összegzés BCD kódban

15

DECIMÁLIS SZÁMJEGYEK BINÁRIS KÓDOLÁSA

Információ ábrázolás és feldolgozás: tiszta bináris (és 1-es, valamint 2-es komplemens) kód.

Adat be- és kivitel: tízes számrendszer.

10-es számrendszer egyes számjegyei (a 10 szimbólum, 0, 1, ... 9) kifejezése bináris kóddal:

binárisan kódolt decimális kód

Binary Coded Decimal (BCD)

16

NORMÁL BCD KÓD

Természetes kód
- Minden számjegyhez a 4-bites bináris kódját rendeli
- Természetes helyérték: 8 4 2 1

$d = 8a_4 + 4a_3 + 2a_2 + 1a_0$

A hat nem megengedett kombináció (1010, ... 1111) neve pszeudotetrád.

Decimal digit	8421 code
0	0000
1	0001
2	0010
3	0011
4	0100
5	0101
6	0110
7	0111
8	1000
9	1001
unused	1010
	1011
	1100
	1101
	1110
	1111

Érvényes kódszavak

Nem használt, illetve érvénytelen kódszavak

PSZEUDOTETRÁDOK AZONOSÍTÁSA A KARNAUGH TÁBLÁN

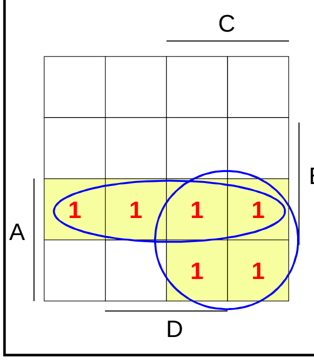

Minimalizálás után

P = A B + A C

Hibajelző:

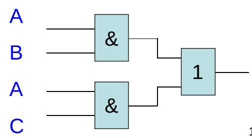

18

ARITMETIKAI MŰVELETEK, ÖSSZEADÁS TETRÁD KÓDBAN

A digitális rendszerek és a számítógépek jelentős része a négy aritmetikai műveletet, illetve azok egy részét közvetlenül a binárisan kódolt decimális (BCD) számokon is el tudja végezni.

Pl. a mikroprocesszorok alkalmasak BCD kódbeli összeadására, egy részük kivonására is. Egyes célprocesszorok a BCD kódú, szorzást illetve osztást is el tudják végezni.

Az összeadást a közönséges bináris összeadásra vezetik vissza. Elve az, hogy az operandusok egyes tetrádjait közönséges bináris számoknak tekintve tetrádonként elvégzik az összeadást, majd ha szükséges (pszeudotetrádok keletkeznek) korrigálják az eredményt.

19

ÖSSZEADÁS KÖZÖNSÉGES BCD (8421 SÚLYOZÁSÚ) KÓDBAN

Ha két tetrád összege nem nagyobb mint 9, akkor az eredmény helyes, nincs szükség korrekcióra.

Ha az eredmény nagyobb mint 9 (ekkor átvitel és pszeudotetrád lép fel) akkor az eredmény csak binárisan helyes, BCD kódban nem. Ekkor a korrekció 6 (decimális) azaz 0110 (bináris) hozzáadásával elvégezhető.

Mindezt a legalacsonyabb helyértéktől kezdve tetrádról tetrádra haladva kell elvégezni.

20

BCD (8421) ÖSSZEADÁS

Példa:

decimális	BCD
427	0100 0010 0111
+ 131	+ 0001 0011 0001
558	0101 0101 1000

Mivel egyetlen helyértéken sem volt az összeg 9-nél nagyobb, ezért korrekcióra nem volt szükség

21

BCD ÖSSZEADÁS: +6 KORREKCIÓ

789	0111 1000 1001	
+ 213	+ 0010 0001 0011	
1002	1001 1001 1100	
	+ 0110	+6 korrekció
	1001 1010 0010	
	+ 0110	+6 korrekció
	1010 0000 0010	
	+ 0110	+6 korrekció
	1 0000 0000 0010	

22

BCD (8421) ÖSSZEADÁS ALGORITMUSA

$A_{BCD} +_{BCD} B_{BCD} = A_{BCD} +_{bin} B_{BCD}$

ha $A_{BCD} +_{bin} B_{BCD} \leq 9$

$A_{BCD} +_{BCD} B_{BCD} = A_{BCD} +_{bin} B_{BCD} +_{bin} 6_{BCD}$

ha $A_{BCD} +_{bin} B_{BCD} > 9$

23

BCD KÓDÚ ÖSSZEADÁS

Átvitel két dekád között

A + B > 9. érvénytelen kódszó

Decimális 6 (bináris 0 1 1 0) korrekció

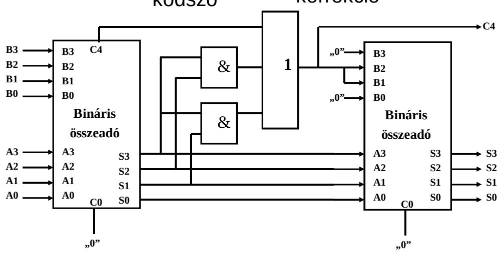

24